

HELA LIVET-REDAKTIONEN:
NA, Hela livet-redaktionen, 701 92 Örebro
Redaktörer: Astrid Lindén och
Heléne Berzelius 019-15 53 99
E-post: helaivet@na.se, Fax: 019-1052 90
Hemsida: www.na.se/helaivet

14 hela livet

JÄMSTÄLLDHETSMINISTERN. Hon stod överst på dödslistan i Iran

Bakom våldet mot kvinnor finns ofta en patriarkal samhällssyn och kampen för jämställdhet möter ett tungt motstånd. Det vet, inte minst, iranska Mahnaz Afkhami. På 70-talet utsågs hon till en av världens första jämställdhetsministerar och lyckades förändra villkoren för Irans kvinnor med bland annat satsningar på barnomsorg och betald mammaledighet. Sedan kom revolutionen.

Stark kvinna. I snart 40 år har Mahnaz Afkhami slagits för kvinnors rättigheter och har orkat fortsätta, trots hårda bakslag.

BILD: HAKAN EKERÅCKE

Mahnaz Afkhami var en av huvudtalarna på den konferens om mänskliga rättigheter som hölls i Örebro i förra veckan. Vi passade på att fråga henne vad som får henne att orka, som inspirerar henne till den livslånga kampen för världens kvinnor, trots det tunga bakslaget i Iran.
Mahnaz väljer att berätta om några avgörande faktorer.

Allra viktigast har hennes mamma och mormor varit.

– Två oerhört självständiga kvinnor, trots att de levde i en liten sömningsökenstad, ler Mahnaz.

Mormor var ensamstående mamma, bara det en stor sak, och dessutom var hon affärskvinna, drev en sylvabrik med några anställda.

– Och hon var så frimodig att hon cyklade dit hon skulle.

Mormor lyckades intressera sin dotter för utbildning och Mahnaz mamma blev en av de tre första kvinnorna i Iran som gick på universitet.
Mahnaz pappa var en

MAHNAZ AFKHAMI

Alder: Född 1941 i staden Kerman i sydöstra Iran.

Familj: Man, vuxen son och två barnbarn.

Bor: i Maryland på östkusten i USA.

Yrke: Professor, författare med mera.

Mål: Att förbättra kvinnors villkor.

Övrigt: Hon var en av de 20 som stod överst på dödslistan efter revolutionen 1979 i Iran.

De har tagit ifrån mig allt, rätten till mitt land, min egen- dom, rätten att leva i fred och säkerhet och delta i mitt lands styre. ”

ANNONSER:

Tel: 019-15 51 00.
E-post: privatservice@na.se
Adress: NA, Privatannonser,
701 92 Örebro

VAD ÄR VAD PÅ "HELA LIVET"?

Redaktionellt material (kostnadsfritt):
Födelsedags-notiser, minnesord, dödsrättisnotiser,
guldbrylllop. "Bilder från förr" samt bilder till "Åter-
traffen" och "Fem generationer". Kontakta Hela
livet-redaktionen.

Du kan boka din privata annons på hela livet-
sidan på flera sätt:

• Via na.se, senast kl 9.00 två arbetsdagar före
införande. Annonser bokade via na.se ger lägsta
pris!

Annonsen (kostar pengar): "Uppvakning undan-
bedes", "Födelse", "Grattis", "dödsannonser", "Dagens
blomma".

"Vigsel" med mera. Kontakta NA:s annonsavdelning.

• E-post eller brev senast kl 9.00 fyra arbetsdagar
före införande.

• Telefon Kundcenter: 019-15 51 00 (mån-fre 8-17),
senast kl 9.00 två arbetsdagar före införande.

Därför orkar hon fortsätta kampen

elegant feodalherre med fransk uppfostran, men det livret passade inte Mahnaz mamma. Hon skilde sig och for till USA med barnen.

Där fick hon slita hårt, studera och jobba samtidigt - hon ställde nämligen inga ekonomiska anspråk vid skilsmässan och fick heller inget understöd från sin före detta man.

- Med sådana kvinnor som förebilder blir man stark, menar Mahnaz.

Faktor nummer två var en händelse i USA. Mahnaz var 17 år, studerade och jobbade vid sidan om i en liten butik. Ägaren till butiken sa upp henne någon månad före jul och anställde henne sedan igen, lagom till julruschen. På det sättet fick hon ingen julbonus.

Mahnaz misstänkte att något var fel och frågade en annan anställd om var hon kunde få hjälp.

- En vanlig arbetare kan gå till facket, men du är ju universitetsstuderande så, nej, det går inte.

Men Mahnaz var sin mors

utan att bryta med familj och tradition, berättar Mahnaz: Kunde en ung kvinna sitta bredvid en man i klassrummet? Utanför klassrummet? Kunde de promenera tillsammans? Skulle de våga nämna det hemma? Eller inte alls ta upp det?

I princip är det samma frågor som vi pratar om än i dag i många länder, menar Mahnaz: vad är "rätt" när det gäller kultur, religion och individens rättigheter? Hur röra sig mellan det nya och det gamla? Hur skaffa sig eget utrymme utan att bryta de viktiga banden med familj och tradition?

- I väst har man haft gott om tid att anpassa sig, i öst har det kommit så snabbt att ingen hunnit med, förklarar hon. Risken är att man blir fundamentalist, att man håller ännu hårdare i det gamla, eftersom det ger trygghet.

En fjärde avgörande faktor är hennes påtvingade exil. Plötsligt fick hon börja om med allt: språk, sociala koder, umgänge.

Det blev många diskussioner om hur man skulle kunde tänja på gränserna men som de kanske skulle vilja ha.

Det blev många diskussioner om hur man skulle kunde tänja på gränserna

- Inget av det jag hade lärt gällde. Det som var jag, var borta.
Men när hon skrev en bok om ett antal andra människor som tvingas bryta upp insåg hon att det fanns människor som hade tvingats fly under mycket värre omständigheter.
- Världen är full av modiga, starka människor, säger hon, och man upp-lever flykten likadant vare sig man kommer från Kina, Vietnam, eller Iran.
Men hon är förbittrad på de nya makthavarna i Iran:
- De har tagit ifrån mig allt, konstaterar hon, rätten till mitt land, till min egendom, rätten att leva i fred och säkerhet och delta i mitt lands styre. Därför är dokumentet om de mänskliga rättigheterna så viktigt för mig.

Vad gäller kvinnors situation har hon också lärt sig att se likheterna i det som sker världen över, även om det tar sig olika uttryck. Att binda kinesiska kvinnors fötter, att tvinga kvinnor

att bära slöja och att könsstympa kvinnor är uttryck för samma sak: en vilja att begränsa kvinnors liv och deras inflytande.
- Återigen, det finns mer som förenar än som skiljer, påpekar hon, och det gäller att se det gemensamma om vi vill komma framåt.
Hon reagerar mot uttryck som "muslimsk feminist".
- Feminism är inte knutit till någon religion, feminism är en kamp för jämställdhet.
Och viktigast av allt är kvinnors ekonomiska oberoende.
- Vad ska vi med andra rättigheter till om vi inte kan försörja oss? säger de. Utan egen försörjning finns ingen frihet.

Iran i dag?
- Det är ett sofistikerat samhälle med oerhört primitiva lagar och därför blir det många konfrontationer. Folket har inte gett upp och det ger mig hopp.

Något land där det är riktigt mörkt för kvinnor?

- I Afghanistan ser jag inga

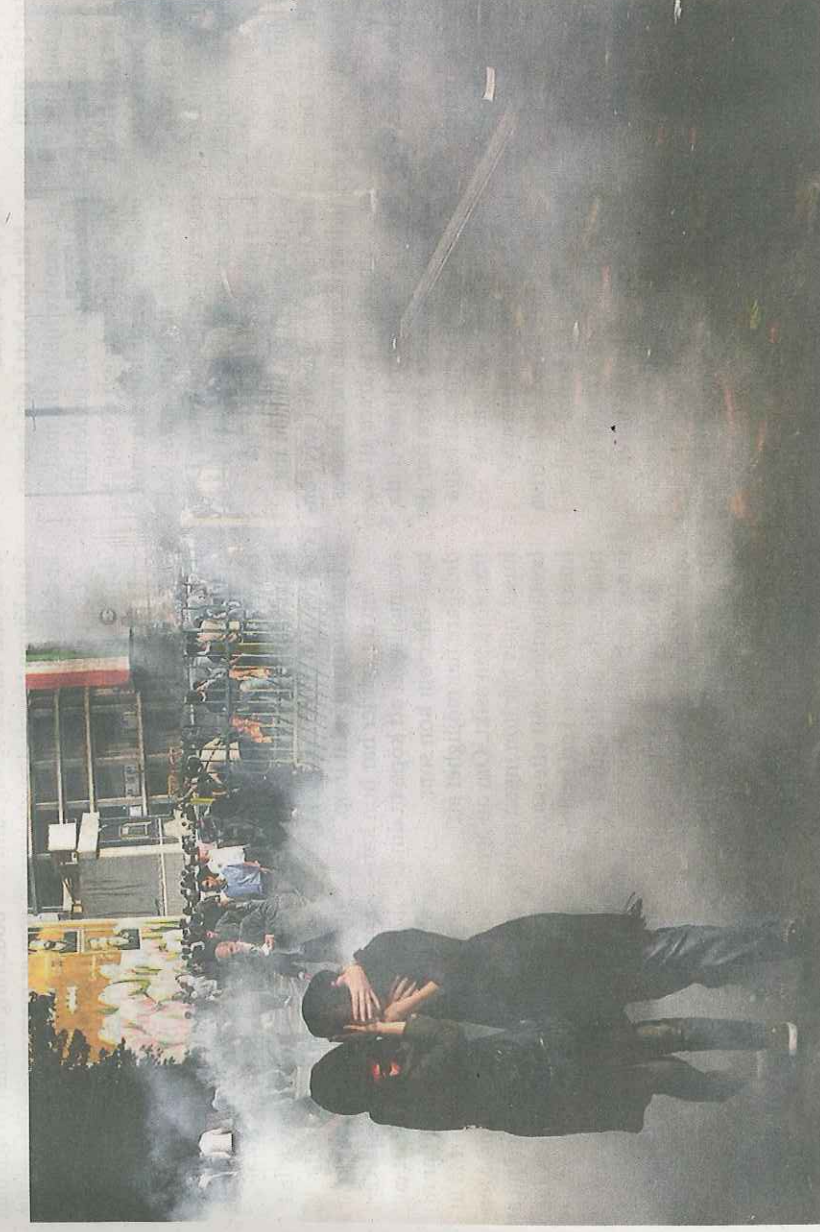
et ljus. Kommer talibanerna tillbaka, ja, då vet jag inte ...

Något land där det går framåt?

- Marocko - där arbetar man för att förändra familjelagarna, med stöd av kungen, och kvinnorna håller på att få en annan ställning.
Men medger Mahnaz:
- När det gäller kvinnofrågor handlar det ofta om två steg framåt och ett steg bakåt.

Något land där det är riktigt mörkt för kvinnor?

- I Afghanistan ser jag inga

Fotoförbud. Vid oroligheterna inför valet 2009 i Iran fick media inte lov att fotografera demonstrationer som hölls mot regimen. En del privata bilder kom dock ut via internet, som denna, där två kvinnor försöker skydda sig mot tårgas vid en antiregimaktion.

MAHNAZ BAKGRUND

1941

föddes Mahnaz. Pappan var släkt med den förra kungliga familjen. Qujar-dynastin som fick lämna tronen i början på 1900-talet och familjen bodde i farfars stora hus tillsammans med många släktingar. Mammans var dotter till en kvinna som hade en mindre syfabrik.

1955

flyttade Mahnaz till USA med sin mamma och sina syskon efter att föräldrarna hade skilt sig.

1976

återvände Mahnaz till Iran och blev professor i litteratur. Där startade hon en förening för universitetets kvinnor. Hon valdes också till ordförande i WOI, Womens Organization of Iran, som arbetade för full jämställdhet. Bland annat lyckades WOI genomföra att kvinnor fick samma rätt som män att begära skilsmässa och samma rätt till vårdnad om barnen.

1976

blev Mahnaz minister för kvinnofrågor och landet satsade på barnomsorg, betalad mammaledighet i upp till sju månader och kvinnor fick arbeta halvtid med heltidsförmaner upp tills barnen var tre år.

1979

kom revolutionen och man var tillbaka på ruta ett. Det första de nya härskarna gjorde var att strypa barnomsorgen. Just vid maktövertagandet befann sig Mahnaz i USA i samtal med FN. Där fick hon ett telefonsamtal som sa till henne att hon skulle stanna kvar där. Mahnaz var nämligen en av de 20 som stod överst på listan över dem som skulle avrättas.

TEXT: INGER NORDAHL
019-15 50 37 / inger.nordahl@na.se